

Lokalredaktörer i Kristineberg: nr.3 1957, är Claes Sandström

Londons metallbörs

”COPPER, GENTLEMEN, COPPER”

Emil Zetherlund ger glimtar från metallbörsen i London

Vid en av de oräkneliga senägatorns i City i London ligger The London Metal Exchange, d. v. s. den metallbörs som utövar ett så stort inflytande på prissättningen av koppar, tenn, bly och zink i hela världen. Eftersom tre för vårt bolag så viktiga metaller som koppar, bly och zink prissätts på basis av Londonbörsens noteringar kan måhända en kort skildring därifrån ha intresse.

Börslokalerna är inrymda i samma hus som vid börsens öppnande 1882 och man kommer direkt från gatan in i en ganska stor pelarsal. Utmed dess väggar finns en mångfald telefonhytter för börsmedlemmarna, telepintrar på vilka hela tiden senaste nytt av intresse för metallhandeln tickar in, anslagstavlor och dylikt. I salens mitt står fyra något svängda bänkar placerade så att de tillsammans bildar en

cirkel med omkring 9 m diameter, »the ring». På varje bänk finns plats för 10 personer och totalt finns alltså utrymme för 40 medlemmar, »ring members». Tillammans bildar dessa »the market» och avslut får endast göras mellan dessa ringmedlemmar.

Fem minuters förhandlingar per metall

Exakt kl. 12 varje marknadsdag ringer sekreteraren, som har sin pulpet alldeles intill ringen, i en klocka och hänger upp en skylt med ordet COPPER och ropar: »Copper, Gentlemen, copper!» Medlemmarna intar sina platser och förhandlingarna börjar omedelbart. Klockan 12.05 ringer sekreteraren på nytt i klockan och tar bort koppar-skylden. Därvid upphörficerar kvantitet, kvalitet, leveranstid och

genast alla affärer i koppar och med orden »Tin, Gentlemen, tin», annonserar sekreteraren att fem minuters förhandlingar i tenn skall vidtas. Klockan 12.10 växlas på samma sätt till bly och klockan 12.15 till zink. Klockan 12.20 avbryts förhandlingarna och den första ringen är slut.

Efter 10 minuters paus börjar förhandlingarna om igen på samma sätt som förut och pågår i ytterligare 20 minuter. Detta är den s. k. andra ringen och med den är förmiddagssessionen, »morning session», avslutad. Klockan 3.45 påbörjas eftermiddagssessionen och den pågår efter samma mönster till klockan 4.30.

Man förhandlar efter bestämda regler. För varje metall gäller bestämmelserna i ett särskilt standardkontrakt som specificerar

dylikt. Koppar kan t. ex. omsättas endast i 25 tons poster. En av ringmedlemmarna nämner ett pris till vilket han vill köpa koppar, en annan till vilket han vill sälja. En tredje säger måhända att han är villig att köpa 100 ton till detta pris och snart haglar buden. Utanför ringen står övriga medlemmar av börsen och lyssnar till förhandlingarna. Där är också auktoriserade bokhållare och assistenter som för noggranna anteckningar om gjorda avslut och övrigt av intresse. Mot slutet av varje ring brukar det bli särskilt livligt, ty det gäller för mäklarna att hinna slutföra de köp- eller säljorder de fått från sina uppdragsgivare. Det fordras mycken träning för att uppfatta vad som sägs och händer. En tillfällig besökare har praktiskt taget ingen möjlighet att hinna följa med i budväxlingen.

Omedelbart efter förmiddagssessionen sammanträder en kommitté bestående av tre för en månad i taget valda ringmedlemmar och fastställer slutpriserna som sedan telefoneras och telegraferas till alla delar av världen.

Hinner man inte fortsätter man på trottoaren

Det kan självfallet inträffa att mäklarna inte hinner slutföra alla uppdrag under de koeta 5-minutersperioderna. Efter varje session vidtar därför en inofficiell marknad kallad »Kerbs», som är det engelska ordet för trottoarkant. Medlemmarna står nämligen ofta ute på trottoaren och gör dessa avslut. Längre än en kvart får de dock inte hålla på där.

Londonbörsens funktion för handelen med icke-järnmetaller är flerfaldig. En producent kan där när som helst sälja vilken kvantitet som helst för leverans vid en viss tidpunkt, en förbrukare när

som helst täcka sitt behov. De officiella slutpriserna fyller ett mycket stort behov och ligger till grund för många stora direktkontrakt mellan producenter och konsumenter. Slutligen tjänstgör Londonbörsen som ett slags försäkringsinstitut, där möjligheter finns för parterna på metallmarknaden att skydda sig mot förluster genom växlingar i metallpriserna. Dessa sistnämnda operationer går under beteckningen »Hedge», vilket betyder häck, alltså något som man omgärdar och skyddar sin trädgård med.

Priserna växlar efter tillgång och efterfrågan

Som exempel på en hedge kan nämnas följande: Ett smältverk i Europa vill köpa ett parti blymaln för skeppning t. ex. från Afrika. Priset för det betalbara blyinnehållet skall enligt överenskommelse vara det officiella London-priset den dag skeppningen äger rum. Låt oss anta att det tar två månader för skeppning, lossning och smältning av malmen och att blymetallen alltså inte blir disponibel förrän långt efter det malmen skeppats och prissett. Smältverkets förtjänst ligger ju i smältlönen och det är uppenbart att verket står en stor risk om det under dessa två månader inträffar ett prisfall på bly. Mot detta kan smältverket gardera sig genom att operera på börsen. Det ger där en mäklare i uppdrag att den dag malmen skeppas från Afrika sälja det beräknade blyinnehållet »på termin», d. v. s. för leverans vid en senare tidpunkt. Smältverkets position är nu den att man köper och sälter bly till samma pris. Avsikten är emellertid inte att leverera blyet till Londonbörsen utan denna har t. v. fått träda i stället för en fysisk konsument. Om blypriset nu faller kommer smältverket så småningom att få sälja blyet till en förbrukare till ett lägre pris än inköpspriset men samtidigt köper verket tillbaka den kvantitet som det sålt på Londonbörsen. Eftersom försäljningen dit skest till ett högre pris gör verket där en motsvarande vinst som jämnar ut den uppkomna förlusten. På det sättet har smältverket givetvis också fränhänt sig möjligheten att göra en vinst om blypriset

skulle ha stigit, men malmköpet hade ju då blivit en ren spekulatio.

Förhandlingarna på Londonbörsen är helt öppna och kan följas av såväl ringmedlemmarna som övriga medlemmar. Priserna växlar allteftersom tillgången på en metall överskrider efterfrågan eller omvänt och avslut göes vid en nivå vid vilken tillgången absorberas respektive efterfrågan tillgodoses. Färska nyheter av kommersiell eller politisk natur kan påverka balansen och det är givet att det på börsen fastställda priset återspeglar marknadsläget endast vid en viss tidpunkt. Det är emellertid utomordentligt betydelsefullt för alla parter inom metallhandeln att kunna få en daglig officiell notering som fixerats genom fria förhandlingar mellan köpare och säljare. Londonbörsen fyller i det avseendet en stor uppgift som komplement till det i USA huvudsakligen tillämpade systemet med producentpriser. Ingetdera av dessa system är väl helt felfritt, men det är förvånansvärt hur mycken ovederhäftig kritik som ibland riktas mot Londonbörsen. Den är dock den enda fria marknaden på området i Europa och ringmedlemmarna är genomgående mycket kunnigt folk. Skulle en utomstående anse att de i London fastställda priserna inte ger korrekta uttryck för de verkliga priserna utan att de t. ex. genom manipulationer hålls på en alltför låg nivå, så står det honom fritt att lägga in en köporder och sedan hämta hem vinsten vid en prisstegring. Så långt torde emellertid vedersakarna inte vara villiga att gå.

Emil Zetherlund

KRAFTIG KONJUNKTURNEDGÅNG

och rationaliseringar orsakar personalminskning

Som bekant har bolaget tyvärr tvingats inskränka arbetsstyrkan vid Rönnskärsverken med omkring 100 man. Dessutom kan det i vinter bli fråga om ytterligare permitteringar — högst 60 man — med troligen tidsbegränsad varaktighet. De uppsägningar som hittills företagits berör arbetare som anställts under de fyra senaste åren.

Bakom denna oundvikliga åtgärd, som varit tråkig för Rönnskärsverkens ledning att behöva vidta med hänsyn till de ofta besvärliga konsekvenser som uppstår för dem som är tvingade att söka nytt arbete, ligger flera faktorer som aktualiserats praktiskt taget samtidigt.

Den konjunkturredgång som började i fjol, då bl. a. det onormalt höga kopparpriset till följd av överproduktion sjönk starkt, har fortsatt och sedermera träffat även en stor del av bolagets övriga produkter. (Se särskild artikel härintill.) Härigenom har vi kommit in i en mera normal och betydligt kärvare marknad, som medför lägre inkomster (det rör sig jämfört med förra året om en minskning med flera tiotal miljoner kronor) och försvårad avsättning av vissa produkter och som nödvändiggör skärpt kostnadsövervakning.

Denna konjunkturredgång har kommit

att infalla vid en tidpunkt då de planerade utvidgnings- och rationaliseringsarbetena vid Rönnskärsverken väsentligen avslutats. Det sistnämnda förhållandet innebär i och för sig en minskning av arbetstillgången, men läget har blivit allvarigare genom trycket från konjunkturrens lägre inkomster och ofrånkomliga besparingar och av de växande svårigheterna att investera i nya objekt som skulle kunnat skapa arbetstillfällen i stället för dem som faller bort. Investeringsmedlen har inte bara blivit knappare utan också dyrare på grund av räntehöjningen och större försiktighet vid fortsatta investeringar är nödvändig.

Huruvida ytterligare permitteringar måste vidtagas längre fram — av allt att döma dock betydligt färre än det antal som förut nämnts — beror på hur avsettningsmöjligheterna för bolagets produkter kommer att gestalta sig och på kraftsituationens utveckling. Ännu är det för tidigt att bestämt yttra något i dessa båda avseenden.

Företagsnämnden har grundligt diskuterat igenom situationen och kommer även i fortsättningen att hållas noggrant informerad. En stor del av de permittierade har genom Rönnskärschefens medverkan erbjudits arbete i andra företag.

yrkessjukdomar och deras förebyggande. Naturligtvis kommer vi att pröva oss fram efter hand för att i varje särskilt fall finna den lämpligaste organisationsformen. Centralisering för dess egen skull blir det inte tal om.

— Samtidigt med samordningen kommer kontoret i Falun att flyttas till Garpenberg, vars kontorslokaler skall utvidgas. Det betyder i sin tur att befattningshavarna inte kan bo kvar i Falun. För dem kommer bostäder — huvudsakligen bostadsrättslägenheter — att anskaffas i Hedemora, 17 km från Garpenberg. De bostadsfastigheter som företaget nu äger i Falun skall vi sälja. Vi räknar med att de medel som vi här får in skall täcka kostnaderna för kontorsutvidgningen i

Garpenberg och de nya bostäderna i Hedemora. Dessa arrangemang går givetvis inte att genomföra på en gång, men vissa frågor torde kunna klaras av ganska snart och senast om ett år bör allt vara klart.

Omorganisationen innebär ju en del indragningar av befattningar på tjänstemannasidan. Arbetsledarna och arbetarna berörs däremot inte. Några tjänstemän behöver dock inte bli utan arbete. De som önskar det kan beredas plats på andra håll i Bolidenbolaget. Det hela torde nog lösas ganska smärtfritt och några större problem kommer troligen inte att uppstå. Men det blir förstås en del som inte kan lämna Falun — särskilt på den kvinnliga sidan — och som därigenom söker sig över till andra företag. E.

Såsom framgår av diagrammet på sid. 25 över de genomsnittliga månadspriserna från 1953 vid Londonbörsen för koppar, bly och zink har priserna på de tre metallerna sedan en tid tillbaka visat en nedåtgående tendens. För koppar har den fortgått så gott som oavbruten sedan i mars i fjol. För bly och zink satte den in i maj i år.

Kopparpriset ca 3 kr/kg

Bakom prisfallet ligger för samtliga tre metaller samma förhållande, nämligen att världproduktionen kommit att betydligt överstiga förbrukningen. Att prisfallet för kopparen blivit så kraftigt, från cirka sex kronor i mars 1956 till cirka tre kronor i augusti 1957, beror på att det tidigare rådde stor brist på koppar med till onormalt hög nivå uppdrivna priser som följd. När den bristsituationen under förra året på endast några månader övergick i ett läge med ett snabbt växande överskott utlöstes prisfallet.

Priset förut onormalt högt

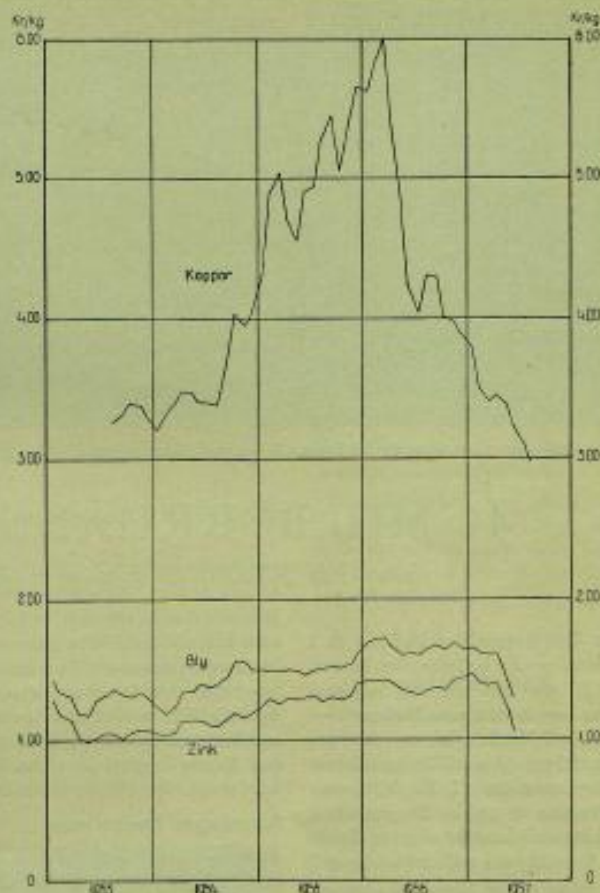
Hur kunde situationen så snabbt svänga om från brist till växande överskott? Här har flera faktorer samverkat. Den viktigaste är dock den kraftiga produktionsökning som satte in under bristsituationen. Det ligger inget ovanligt i att brist och höga priser lockar till nya projekt, även sådana som under normala förhållanden skulle vara mindre lönsamma. Särskilt i USA uppmuntrades upptagandet av nya fyndigheter och en ökning av produktionen, bl. a. genom statliga garantier till producenterna.

Produktionen måste krympas

Nu när bakslaget har kommit i form av överproduktion och prisfall har mindre ekonomiska gruvprojekt måste läggas ned och på sina håll har man företagit en frivillig nedskärning av produktionen för att reducera överskottet. Även om så skett i viss utsträckning produceras det ungefär 25.000 ton koppar mer i månaden än som konsumeras. Dessa 25.000 ton motsvarar ungefär 10 % av den månatliga världsproduktionen och ytterligare nedskärning syns nödvändig. För bolagets del

ÖVERPRODUKTION BAKOM PRISFALLEN

Detta diagram visar prisutvecklingen för koppar, bly och zink från 1953. De priser som det byggs på är de gemensamtliga månadspriserna på Londonbörsen, vars noteringar bolaget i stort sett följer vid sin prissättning av nämnda metaller. Tendensen är som synes nu starkt nedåtgående.

räknar vi dock med att köra med full kapacitet även i fortsättningen — den koppar vi tillverkar utgör bara en liten del eller omkring 1 % av världproduktionen.

I flera år har det rått en stor överproduktion i världen på bly och zink. Större delen av överskotten har emellertid tagits bort från marknaden genom att amerikanska regeringen köpt in stora kvantiteter för lagring — av strategiska skäl och för att stödja inhemska producenter. Exempelvis under 1956 uppgick dessa inköp till 115.000 ton bly och 240.000 ton zink eller sex respektive tio procent av världproduktionen. Genom dessa inköp har prisnivån oavsett produktions-

överskottet kunnat hållas uppe. I maj i år tillkännagav emellertid de amerikanska myndigheterna att de ämnade sluta med sina lagringsköp. Detta utlöste omedelbart ett prisfall som sedan har fortsatt. Överproduktionen av bly i världen uppskattas för närvarande till 15.000 ton i månaden och av zink till 30.000 ton i månaden, dvs. 10 resp. 15 % av vad som produceras. Flera gruvor i USA har tvingats slå igen under de sista månaderna. Även här torde en betydande inskränkning av världproduktionen fordras för att marknaden skall komma i balans igen.

Vi räknar dock med att liksom i fråga om kopparen kunna hålla vår produktion uppe och sälja vad vi framställer — men

till priser som sannolikt kommer att ligga väsentligt under dem som vi tidigare erhållit.

Överproduktion och prisfall även på selen

En annan av våra produkter som haft stor betydelse för våra inkomster de senaste åren, nämligen selen, har till följd av överproduktion i världen och andra samverkande orsaker drabbats av ett mycket starkt prisfall. Här måste bolaget räkna med sämre avsettningsmöjligheter. För svavelkisens del, vår kvantitativt sett största produkt, har vi också börjat få kännning av en hårdare marknad. Till den frågan skall vi emellertid återkomma i ett kommande nummer av Smältdegeln.

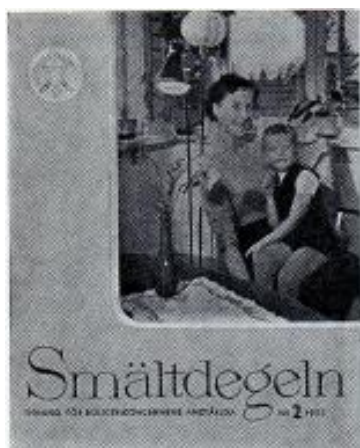
Missförstådd diagnos

Läkaren undersöker en jämtgubbe riktigt nog. Han lyssnar och knackar länge och säger till syster:

— Jag kan omöjligt ställa någon besvärad diagnos i dag. Det kan bero på alkoholmissbruk.

Jämtgubben svarar förstående:

— Då jår int' nå. Je kan komma te-baks igen när doktoren kån'n' sej fruskare.

Den bör heta »Boliden»

Hr Redaktör!

När blir namnet *Smältdegeln* utbytt mot *Boliden*? Jag har frågat många gånger *förr* men aldrig fått svar. Nog är det på tiden att ett sådant namnbyte sker. Många goda skäl, och därtill de starkaste, talar härför.

Mot namnet *Smältdegeln* kan bl. a. anföras att det enbart speglar *en* av vårt företags verksamhetsgrenar och att man inte associerar det med Bolidenbolaget — smältdeglar finns det lite varstans. Den vits som namnet bygger på är med förlov sagt väl längsokt. Det enda som kan framhållas till försvar för namnet *Smältdegeln* är att det fått en drygt 10-årig tradition, en tradition som är minst 10 år för lång!

Ortsnamnet *Boliden* har efter hand övergått till att bli ett begrepp för hela vårt företag. Det namnet på vår tidning skulle ha den rätta samlande och sammanhållande karaktären. Ett av personaltidningens ändamål är att bidra till sammanhållningen! Namnet *Boliden* på tidningen säger vidare utan omskrivningar och förklaringar: detta är tidningen om Bolidenföretaget, tidningen för Bolidenmedlemmarna var de än arbetar eller bor.

Därtill kommer en annan synpunkt. Tidningen är inte bara vårt främsta medel för samlad information inåt utan tjänar också, så som den redigeras, i inte obetydlig utsträckning som informationsorgan utåt. Bortåt 10 procent av uppla-

gan lär gå till läsare utanför företaget. Det är av värde om tidningen då har en klar och tydlig etikett: namnet *Boliden*!

Skall vi säga att *Smältdegeln* heter *Boliden* fr. o. m. 1978? Eller hur redaktören?

Bolidenman

Svar:

Redaktionen är inte ohögad. Vad säger andra Bolidenmän och Bolidenkvinnor i läsekretsen? *Red.*

»Fakta om Boliden»

En ny broschyr om Bolidenbolaget har i dagarna lämnat tryckpressarna. Den innehåller i koncentrerad form en rad fakta om vårt företag. I första hand är den avsedd att användas i vår utsträckt informationsverksamhet men säkerligen kan våra anställda också ha glädje av den. Vi har därför låtit ett exemplar av den medfölja detta nummer av *Smältdegeln*.